

Hochrun, Richard

**Správa zo študentskej vedeckej odbornej konferencie 2025, 23.-24.
mája 2025, Modra**

Religio. 2025, vol. 33, iss. 2, pp. 380-386

ISSN 1210-3640 (print); ISSN 2336-4475 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/Rel2025-42047>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.83231>

License: [CC BY-NC-ND 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Access Date: 11. 01. 2026

Version: 20260102

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Správa zo študentskej vedeckej odbornej konferencie 2025, 23. – 24. mája 2025, Modra

RICHARD HOCHRUN

Ústav religionistiky, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno, Česko
• 539860@mail.muni.cz • ORCID 0009-0009-2064-9716

V dňoch 23. 5. a 24. 5. 2025 sa v Modre uskutočnila študentská vedecká odborná konferencia organizovaná Katedrou porovnávejce religionistiky Univerzity Komenského v Bratislave, v priestoroch miestneho univerzitného centra. Zastúpené boli štyri religionistické pracoviská, vedľa vyššie menovanej Katedry porovnávejce religionistiky to boli: Ústav filozofie a religionistiky na Univerzite Karlovej, Katedra filozofie a religionistiky na Univerzite Pardubice a Ústav religionistiky na Masarykovej univerzite. Oficiálne otvorenie konferencie prebehlo večer 23. 5. úvodným slovom Attilu Kovácsa, ktorý vyjadril potešenie nad veľkým počtom účastníkov a prítomných oboznámil s naplánovaným programom konferencie, po odprezentovaní programu nasledovalo krátke predstavenie jednotlivých zastúpených pracovísk.

Pozornosť bola venovaná hlavne zmenám, ktoré na jednotlivých pracoviskách v nedávnej dobe prebehli v súvislosti s novými požiadavkami na efektivitu oborov, najmä v oblasti počtu úspešných absolventov, predovšetkým v doktorskom cykle, ale aj bakalárskom a magisterskom. Radek Chlup predstavil ideu spoločného doktorského programu pražského, brnianskeho a olomouckého religionistického pracoviska, ktorý by spĺňal nároky na dostatočný počet úspešných absolventov, a to bez nutnosti spájania s inými obormi. Výsledkom tohto procesu je, že pražské pracovisko v súčasnosti pracuje na reforme kurikula v bakalárskom a magisterskom cykle, aby aj tam splnili nové požiadavky. V súvislosti s tým Kovács doplnil, že aj bratislavské pracovisko v nedávnej dobe vytvorilo spoločný doktorský program spolu s antropológiou a etnológiou, aby zvládli vyprodukovať dostatočný počet úspešných absolventov. František Novotný z pardubického pracoviska v súvislosti s novinkami uviedol, že sa nedávno zapojili do *digital humanities* zastrešované Františkom Válkom, a to v spolupráci s oborom filozofie, ktorý sa na ich katedre zaoberá okrem iného aj filozofickou reflexiou umelej inteligencie a počítačových systémov.



Religio 33, no. 2 (2025): 380–386.

<https://doi.org/10.5817/Rel2025-42047>

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Po oficiálnom zahájení konferencie nasledoval večer vyplnený voľným programom, v rámci ktorého sa prítomní mali príležitosť medzi sebou osobne stretnúť a porozprávať sa v neformálnej a priateľskej atmosfére. Jednotlivé pracoviská mali zároveň možnosť zmerať vzájomne svoje sily na biliardovom stole, ktorý sa nachádza v areáli konania konferencie, o čo bol veľký záujem.

Druhý deň doobeda sa začalo s prezentovaním vlastných príspevkov. Začal Vilém Markvart z Ústavu filozofie a religionistiky Univerzity Karlovej s príspevkom: *Strukturalistická analýza filmu La Chimera (2023)*. Ten vo svojej práci vychádzal z teórie Lévi-Straussa a jeho štrukturalistickej analýzy mýtov, predovšetkým z prostredia severoamerických Indiánov, kde vystopoval určitú osciláciu hlavného hrdinu mýtu medzi rôznymi, medzi sebou symetricky umiestnenými geografickými, kozmologickými a sociologickými pólmi. Markvart podobnú osciláciu hlavného hrdinu identifikoval vo filme *La Chimera*. Podobne ako mýty, je podľa Markvarta tento film dobrý príklad „divokého“ myslenia, ktoré je bezcieľne, asociatívne, metaforické a pracujúce s konkrétnymi obrazmi. Film *La Chimera* používa konkrétne obrazy, aby na rôznych významových rovinách zobrazil postavy a ich vlastnosti, teda abstraktnejšie významy, vlastné skôr „domestikovanému“ mysleniu, ktoré je sústredené a pojmové. Oprávnenosť použitia religionistických postupov pri analýze filmu odôvodňuje Markvart existenciou určitých styčných bodov medzi mýtom a filmom, neprikláňa sa však k nazeraniu na film ako novodobú podobu mýtu.

S druhým príspevkom: *S. Kolumbán a jeho misie na kontinentě* sa predstavila Ivana Srnská z Ústavu religionistiky Masarykovej univerzity. Venovaný bol postave svätého Kolumbána Mladšieho a jeho významu pre kresťanstvo v kontinentálnej Západnej Európe. Jeho misijné pôsobenie vo franskej Gálii je späté s konceptom bieleho mučeníctva, celoživotné zasvätenie sa mnícha pre misie mimo svoju domovinu, v rámci ktorého prispel k upevneniu kresťanstva medzi franskými aristokratmi a na kráľovskom dvore. Jeho činnosť sprevádzalo zakladanie kláštorov v oblasti Gálie, dnešného Švajčiarska a juhozápadného Nemecka, ale aj spory s galským episkopátom, týkajúce sa pravidiel mníšskeho života, pokánia a výpočtu dátumu Veľkej noci. Jednou z jeho protivníčok bola kráľovná Brunhilda, ktorá Kolumbána Mladšieho po jeho dvadsaťročnom pôsobení v Gálii poslala do vyhnanstva, čo viedlo aj k reforme jeho misie. Vystupoval taktiež proti ariánskemu kresťanstvu medzi Longobardmi na území dnešného severného Talianska. V závere svojho príspevku otvorila Srnská aj otázku prameňov tvorených z veľkej časti hagiografickými spismi, ktorých výpovedná hodnota spočíva viac v samotnom štýle a spôsobe vykresľovania svätého Kolumbána Mladšieho, z ktorého je možné odvodiť, aký význam pripisovali autori Kolumbánovi Mladšiemu a aké boli ich motivácie pre napísanie týchto hagiografií.

Po krátkej prestávke nasledoval príspevok Benjaminu Miluščáka z Ústavu filozofie a religionistiky Univerzity Karlovej s názvom *Antropologické čítanie*

antinomizmu v Šabatiánskom hnutí. V tomto príspevku bolo predstavené židovské hnutie zo sedemnásteho storočia z územia Osmanskej ríše, silno ovplyvnené Kabalou, ktoré bolo charakteristické zámerným porušovaním halachických predpisov a ktorého cieľom bol ukázať tento fenomén ako nie bizarné a nezmyselné správanie, ale ako zmysluplný a dynamický náboženský prvok s funkčným ukotvením. Opiera sa o teórie Mary Douglasovej, kedy človek kategorizuje svet a dáva mu určitú štruktúru a odmieta čokoľvek, čo tento systém narúša. Na šabatiánskom hnutí bolo ukázané, že zámerné porušovanie kategórií môže predstavovať kreatívny spôsob zaobchádzania so štruktúrou sveta. Umožňuje sa jej vyvíjať, keď čelí sociálnym napätiam vo vnútri náboženskej skupiny. Ako odpoveď na zmenené spoločenské pomery nastupuje pokus o alternatívne nastavenie existujúceho systému, ktorý po transformácii bude ako celok zachovaný. V kontexte šabatiánskych židov predstavovalo toto nové nastavenie náboženskej tradície čeliacej vnútornému napätiu príchodu mesiáša Šabtaja Cviho, od ktorého je odvodené meno hnutia.

Ďalšími prezentujúcimi boli Abraham Mauer a Martin Lednický z Ústavu filozofie a religionistiky Univerzity Karlovej, ktorí prezentovali svoj výskum *Poznáte je po kameni: Vizualita židovských a muslimských náhrobkov od sametové revolúcie po súčasnosť v ČR*, na ktorom pracujú ešte s dvoma ďalšími kolegami. Ich výskum zahŕňal dokumentáciu vizuálnej podoby židovských a moslimských náhrobkov, a sériu rozhovorov s aktérmi, ktorí vstupujú do finálnej podoby náhrobku: vedeckí odborníci, zástupcovia židovských a moslimských obcí, kamenári a pozostalí. Vychádzali pri tom z teórie o sekularizácii vplývajúcej na podobu náhrobkov a následnú reakciu náboženskej tradície, keďže veľká časť moslimských a židovských hrobov v Českej republike nezodpovedá „ortodoxnej“ predstave. V prípade moslimských hrobov, iba jednu tretinu zdokumentovaných hrobov bolo možné odlišiť od hrobov majoritnej populácie. Podobné tendencie možno pozorovať aj v židovskej komunite, kde náhrobky často vyzerajú ako občianske, len obsahujú Dávidovu hviezdu a tamcevu (hebrejská skratka veršu). Badat' tak, že výsledná podoba náhrobného kameňa odráža dynamiku vo vnútri náboženskej komunity, mieru asimilácie do majoritnej spoločnosti a vlastné predstavy „majiteľa“ hrobu, pozostalých, širšej komunity či autoritu správcu cintorína.

Potom nasledoval Lukáš Třebenský z Ústavu religionistiky Masarykovej univerzity s príspevkom *Does coalition threat lead to increase in fundamentalism? Online experiment among American Catholics*, ktorý prezentoval návrh svojej magisterskej diplomovej práce. Išlo o jediný príspevok z oblasti kognitívnej vedy, ktorý sa venoval účinkom sociálneho vylúčenia jedincov zo skupiny na mieru fundamentalizmu ako adaptačnej stratégie na udržanie skupinovej súdržnosti. Vychádza z hypotézy, že vylúčenie jedinca zo skupiny vytvára selekčný tlak, pretože vylúčenému jedincovi komplikuje rozmnožovanie a fundamentalistické postoje fungujú ako nákladný signál, pretože sú pre majoritnú spoločnosť

kontroverzné a jedinec, ktorý ich zastáva, sa ocitá v sociálnej neistote. Tento mechanizmus sa vyvinul v rámci ľudskej evolúcie ako mechanizmus pre zotrvanie v skupine. Experiment bude prebiehať v aplikácii, v ktorej si účastníci vytvoria virtuálneho avatara (profil) a následne sa pripoja k sieti, kde ich budú hodnotiť naprogramovaní boti, ktorí im budú dávať lajky, dislajky alebo ich budú ignorovať, teda ostrakizovať. Účastníci potom vyplnia dotazník, ktorý bude zisťovať, či mal experiment predpokladaný dopad. Dotazník bude zisťovať vzťah k autoritám, rigiditu viery a mieru odmietania sekularizmu. Predpokladom je, že účastníci v podmienke sociálnej exklúzie budú vykazovať odlišné skóre pri určitých položkách dotazníka než účastníci v kontrolnej skupine. Potenciál pokusu vidí autor v možnej explanácii účinkov ostrakizmu v širšej spoločnosti a silnej polarizácii, ktorá môže byť následkom podobných procesov.

Ďalším prezentujúcim bol Dominik Populhar z Katedry porovnávacej religionistiky Univerzity Komenského s príspevkom *Od fakľových pochodov k zeleným žabám: transformácia pravcového radikalizmu v kyberpriestore, prípad Daniela Bombica*. Príspevok sa venoval súdobej krajnej pravici, predovšetkým ňou používaným stratégiám, nástrojom a priestoru, v ktorom sa pohybuje. Na prípade Daniela Bombica autor ukázal, ako sa v uplynulom desaťročí zmenila seba-propagácia krajnej pravice, kedy namiesto okázalých verejných vystúpení prešli do prostredia internetu. Tam sa im, vďaka prijatiu humoristického štýlu: napríklad prevzatie komiksovej postavy zelenej žaby, podarilo neutralizovať nenávisťný obsah svojich príspevkov, ktoré si medzi sebou posielala skupina, ktorá vie, ako dané správy čítať. Ukazuje sa posun v kontexte digitalizácie. Trolling je neutralizačná zložka, na ktorej sa ľudia zasmejú, ale naberá charakter ritualizovanej komunikácie a vďaka sociálnym sieťam sa dostáva aj do verejného politického diskurzu a šíri sa aj medzi ľuďmi, ktorí si neuvedomujú kontext.

Po obedovej prestávke konferencia pokračovala príspevkom Petry Fialovej z Katedry porovnávacej religionistiky Univerzity Komenského: *Írsko-Palestínska solidarita*, ktorý skúmal propalestínsky sentiment v írskej spoločnosti, v kontexte koloniálnej histórie Írska a Palestíny. Kľúčovou témou príspevku bol historický kontext formovania írskej a palestínskej národnej identity. Počiatok írskej identity sa začal formovať v 16. storočí, a to následkom systematického prisťahovalectva protestantov z Veľkej Británie, predovšetkým do oblasti Severného Írska. Prisťahovalci boli politicky, materiálne a technologicky podporovaní a zvýhodňovaní Korunou. Boli jej lojálni a zároveň plnili funkciu jej predĺženej ruky pri udržiavaní pokoja v Írsku. Katolícki Íri a ich jazyk boli postupne vnímaní ako tí „iní“ a zaostalí v porovnaní s protestantským anglicky-hovoriacim obyvateľstvom, ktoré bolo vnímané ako kultúrne nadradené. Podobný proces sa odohral aj v Palestíne, v súvislosti s narastajúcim prisťahovalectvom európskych Židov, najmä počas britskej mandátnej správy. Tí si so sebou priniesli aj európske hodnoty a kultúru, odlišnú od pôvodnej blízkovýchodnej, vrátane kultúry pôvod-

nej židovskej a kresťanskej komunity, pričom v Palestíne tento proces pokračuje aj v súčasnosti. V oboch prípadoch vytvárania konceptu „iného“ viedol tento diskurz k pripisovaniu zaostalosti Írska a Palestíny miestnemu obyvateľstvu neschopnému modernizácie a s tendenciami k násiliu. Historické paralely, aj z nedávnej minulosti, vnímané írskou spoločnosťou sú možnou príčinou jej silného propalestínskeho sentimentu, rovnako ako fakt, že Íri seba vnímajú ako odkaz nádeje pre utlačované menšiny a ich boj za oslobodenie môže nakoniec taktiež dosiahnuť svoje ciele.

Nasledujúcim prezentujúcim bol Jiří Preiner z Ústavu filozofie a religionistiky Univerzity Karlovej s príspevkom *Sedm zřeců¹ a jejich význam pro védsky rituál*. Postavy siedmich *ṛṣiōv* sú známe už od védského obdobia, pričom v starších textoch sú prezentovaní ako znalci védskych hymnov a rituálni obetníci, zatiaľ čo v mladších textoch ako svätci a askéti, čo je odrazom názoru na ritualizmus a antiritualizmus prezentovaný tým ktorým textom. Okrem zapísania védskych hymnov sú spojovaní aj s vykonaním prvého rituálu, ktorý im ukázali bohovia. Sprostredkovacia funkcia *ṛṣiōv* vychádza z ich dvojakého vnímania ako ľudí a zároveň nebeských bytostí, vďaka čomu sú schopní premostiť božský a pozemský svet, a to vykonaním rituálu, vo svojej podstate vnímaného ako výmenný úkon medzi ľuďmi a bohmi. V starších védach *ṛṣiōvia* umožňujú komunikáciu medzi ľudským a božským svetom, vďaka vlastnému vykonávaniu rituálu, kým mladší upanišadoví *ṛṣiōvia* vytvárajú tento komunikačný kanál zrieknutím sa bežného spôsobu života, z ktorého vybočujú svojou askézou. Rgvéda zase vždy určuje sedem obetníkov, ktorí sú nutní pre vykonanie rituálu, kde každý obetník predstavoval jedného *ṛṣia* reprezentujúceho určitý mytologický aspekt, na čom sa ukazuje silné asociačné myslenie. Sedem obetníkov reprezentujúcich siedmich *ṛṣiōv* prítomných pri prvom rituáli, skrz identifikáciu sa s nimi nadobúda sprostredkovateľskú schopnosť vyžadovanú pri výkone.

Predposledný príspevok predniesol Ondřej Číha z Ústavu filozofie a religionistiky Univerzity Karlovej: *Nomina sacra mezi textem a obrazem* venujúci sa praxi skracovania posvätných mien v kresťanských textoch. Skratky, najčastejšie vytvorené prvým a posledným písmenom mena, čo umožňovalo rozpoznať pád, označené supralineárnou vodorovnou čiarou upozorňujúcou čitateľa na odlišné čítanie, nadväzovali na židovskú prax používania tetragramatonu JHWH. Skrz *nomina sacra* vyjadrovali pisári svoj názor na to, na koho? alebo čo? odkazuje dané slovo textu. Ináč nemali praktický význam, čo odporuje rozšírenému názoru, že ide o prvotnú formu kréda. Číha sa domnieva, že v prípade *nomina sacra* chýba jasne daná sémantická štruktúra, ktorá je pre formulovanie kréda zásadná. Podľa neho predstavujú *nomina sacra* zaujímavý vizuálny náprotivok ku kré-

1 Keďže v slovenčine neexistuje zavedený odborný ekvivalent slova *zřec* bude v nasledujúcom texte používaný sanskrtský originál v jeho medzinárodnej transkripcii: *ṛṣi*.

dam, keďže mohlo zo začiatku ísť o edukačnú pomôcku, čo ukazuje na fakte, že pre ich jasnú odlišiteľnosť boli rozpoznateľné pre negramotných veriacich ako slovo, ktoré si vyžaduje zvýšenú pozornosť. V súvislosti s *nomina sacra* bolo ešte spomenuté obdobie ikonoklazmu a panujúcej neistoty ohľadom oprávnenia zobrazovania svätých postáv, zástancovia ikon obhajovali rovnosť písaného slova a obrazu. Podľa nich sa ikona dokáže prepojiť s tým čo zobrazuje, ale nesplynúť s tým, a preto môže prebiehať uctievanie skrze ikonu, preto je legítimne zobrazovať aj Kristovo Telo, pretože zobrazovanie kríža nebolo zakázané a stúpenci uctievania ikon hlásali, že len kríž bez Tela, ktoré mu dodáva hodnotu, nemá význam. *Nomina sacra*, podľa Číhu, predstavujú zaujímavý doklad foriém kresťanskej viery, interpretácie kresťanských textov a zaobchádzania s nimi v rámci ľudového kresťanstva.

Posledným prezentujúcim bol Matyáš Lednický z Ústavu filozofie a religionistiky Univerzity Karlovej s príspevkom *Praktický manicheizmus: Pár metodologických návrhů ke studiu manicheismu jako náboženství zakotveného v materiálním světě*. Venoval sa otázke laických vyznávačov manicheizmu, ktorí neboli viazaní prísnymi asketickými pravidlami, ale tvoril väčšinu stúpencov, pričom zároveň o nich veľa nevieme. Predpokladom je, že skôr ako problematiku hmotného sveta a vyslobodenia z neho riešila laická vrstva skôr každodenné záležitosti ako ekonomickú prosperitu a zdravie. Manicheizmus musel byť schopný ponúknuť odpovede na tieto každodenné starosti aby bol príťažlivý pre laikov, zatiaľ čo doktrínálna strana mala iné dôrazy. Než sa pristúpi k deleniu náboženstva na vysokú a nízku vrstvu, kde je riziko, že to bude zavádzané aj tam, kde nie je, je potrebné pozorovanie náboženstva centralizovať okolo náboženského správania ako takého. Predpokladá, že takéto správanie má vždy svoj cieľ, nech už ide o akúkoľvek činnosť, ktorá nemusí byť z dnešného pohľadu explicitne náboženská. Je ale dôležité si uvedomiť, že v premodernej spoločnosti nie je náboženské a nenáboženské tak jasne oddelené, a preto nemusí byť funkčné. Náboženské konanie veriacich môže mať rôzne kolaterálne ciele, popri tých proklamovaných v náboženských textoch, čo ukazoval na príklade manichejského amuletu z Egypta, na ktorom je vyzývané božstvo, ktoré sa objavuje iba v kozmogonickom mýte, ale oficiálnom učení nemá žiadnu ďalšiu rolu. Tento prístup môže pomôcť pri vytváraní komplexnejšieho obrazu, pretože v snahe vyhnúť sa vnášaniu západných moderných konceptov do iných kultúr, vydelujeme náboženské konanie z celkového konania človeka, ale práve preto nám môže unikať širší obraz potrebný pre porozumenie iného náboženstva.

Po skončení prezentácií a následnej krátkej prestávke sa na záver konala tradičná hra Chzarský chán, na ktorej sa rozhodovalo o tom, ktoré náboženstvo sa stane záväzným pre všetkých českých a slovenských religionistov na nasledujúci rok. V konkurencii tímov satanistov, svedkov liehovových a reptiliánov nakoniec vznešené chánstvo presvedčili hašašini, ktorí boli vyhlásení za víťazov, čo bolo



zároveň aj zakončenie oficiálneho programu konferencie. Väčšina prítomných, ktorí ešte neodišli z miesta konania konferencie, následne strávila večer opäť v neformálnych konverzáciách, pri ktorých vyhodnocovali celkový priebeh konferencie.